

Το εσωτερικό της Royce, δερμάτινο. Ο σοφέρ και τα γάντια του, δερμάτινα. Οι βαλίτσες και οι τσάντες που γεμίζουν το μπαούλο, δερμάτινες. Το σανδάλι με την τρέσα που αναγγέλλει μια φίνα γάμπα στην άκρη της εισόδου, δερμάτινο. Το κόκκινο ταγιέρ της Ουάντας Ουίνιπεγκ, δερμάτινο. Οι παρατρεχάμενοι υποκλίνονται. Η Ουάντα Ουίνιπεγκ διασχίζει το κατώφλι χωρίς να κοιτάζει κανέναν, χωρίς να την απασχολεί αν οι αποσκευές της ακολουθούν. Και πώς αλλιώς; Πίσω από τη ρεσεψιόν, οι υπάλληλοι ανατριχιάζουν. Μη μπορώντας να τραβήξουν την προσοχή της πίσω από τα σκούρα της γυαλιά, ξεχειλίζουν από τυπικότητες επί της υποδοχής. «Καλωσορίσατε, κυρία Ουίνιπεγκ. Είναι μεγάλη μας τιμή ότι ήρθατε στο Royal Emerald. Θα κάνουμε τα πάντα ώστε η παραμονή σας εδώ να είναι όσο γίνεται πιο ευχάριστη.» Εκείνη δέχεται αυτά τα δείγματα εκτίμησης και δίνει το οφειλόμενο πουρμπουάρ, αμίλητη. Οι υπάλληλοι συνεχίζουν τη συζήτηση, σαν να συμμετείχε κι εκείνη. «Το σαλόνι της αισθητικής είναι ανοιχτό από τις επτά έως τις εννέα, όπως και το γυμναστήριο και η πισίνα.» Εκείνη κάνει μια γκριμάτσα. Ο υπεύθυνος, πανικόβλητος, προλαβαίνει πιθανό πρόβλημα. «Φυσικά, αν το επιθυμείτε, μπορούμε ν' αλλάξουμε τα ωράρια και να τα προσαρμόσουμε στα δικά σας.» Ο διευθυντής καταφθάνει ασθμαίνοντας, γλιστράει πίσω της και τσιρίζει: «Κυρία Ουίνιπεγκ, τι τεράστια τιμή να έρθετε στο Royal Emerald! Θα κάνουμε τα πάντα ώστε η παραμονή σας εδώ να είναι όσο γίνεται πιο ευχάριστη. Επειδή χρησιμοποίησε την ίδια στερεότυπη έκφραση με το υφιστάμενό του, η Ουάντα Ουίνιπεγκ δεν κρύβει από τους υπαλλήλους ένα ειρωνικό χαμόγελο που μοιάζει να λέει: «Σαν να μη μου φαίνεται και πολύ έξυπνο το αφεντικό σας... Ούτε που τον νοιάζει να εκφραστεί καλύτερα από σας», και στρέφεται τείνοντας το χέρι της για χειροφίλημα. Ο διευθυντής δεν έχει πιάσει την ειρωνεία, μα ούτε αναρωτιέται, αφού του κάνει την τιμή να του απαντήσει: «Ελπίζω όντως να μην απογοητευτώ: η πριγκίπισσα Ματίλντ μού έχει πει τα καλύτερα για το ξενοδοχείο σας». Μ' ένα αντανάκλαστικό χτύπημα των τακουινιών του, κάτι μεταξύ στρατιωτικού χαιρετισμού και ευχαριστήριας υπόκλισης χορευτή του ταγκό, ο διευθυντής αποδέχεται το γεγονός: έχει μόλις συνειδητοποιήσει ότι, φιλοξενώντας την Ουάντα Ουίνιπεγκ, δε φιλοξενεί μόνο μία από τις μεγαλύτερες περιουσίες παγκοσμίως, αλλά και μια γυναίκα που συναναστρέφεται τη σνομπ αριστοκρατία. «Τον κ. Λορέντσο Κανάλι, ασφαλώς τον γνωρίζετε...» Με μια χειρονομία, παρουσιάζει τον εραστή της, έναν ωραίο άντρα με μαύρα, μακριά μαλλιά, σχεδόν κερωμένα, που σκύβει το κεφάλι με αμυδρό χαμόγελο, τέλειος στο ρόλο του βασιλικού συζύγου που, έχοντας επίγνωση της ταξικής του κατωτερότητας, αισθάνεται υποχρεωμένος να δείχνει πιο φιλικός απ' τη βασίλισσα. Μετά απ' αυτό, η Ουάντα Ουίνιπεγκ κατευθύνεται προς τη σουίτα της, ξέροντας πολύ καλά τι μουρμουρίζεται στο πέρασμά της. «Τη νόμιζα πιο ψηλή...» «Τι ωραία γυναίκα! Και φαίνεται πιο νέα απ' ό,τι στις φωτογραφίες της, ε;» Με το που μπαίνει στη σουίτα, νιώθει ότι θα είναι πολύ καλά εκεί. ωστόσο, την ώρα που ο διευθυντής της την εκθειάζει, δείχνει σκεπτική: παρ' όλη την άνεση του χώρου, τα μάρμαρα στα δύο μπάνια, την αφθονία από ανθοδέσμες, την ποιότητα των συσκευών τηλεόρασης, τις πολύτιμες μαρκετερί των επίπλων, δίνει την εντύπωση ότι δεν είναι ικανοποιημένη, αλλά το μοναδικό της σχόλιο είναι πως μια συσκευή τηλεφώνου θα ήταν χρήσιμη στη βεράντα, σε περίπτωση που θα ήθελε μια υπεραστική κλήση. «Βεβαίως, κυρία μου! Έχετε απόλυτο δίκιο. Θα την έχετε σ' ένα λεπτό.» Δεν του λέει ότι δεν πρόκειται να τη χρησιμοποιήσει ποτέ, ότι θα χρησιμοποιεί το κινητό της, γιατί θέλει να τον τρομοκρατήσει ώσπου να φύγει, έτσι ώστε να την εξυπηρετήσει καλύτερα. Ο διευθυντής του Royal Emerald υποκλίνεται, υπόσχεται διαχυτικά τον ουρανό με τ' άστρα και κλείνει πίσω του την πόρτα. Μόνη επιτέλους, η Ουάντα ξαπλώνει σ' έναν καναπέ, αφήνοντας τον Λορέντσο και την καμαριέρα να τακτοποιήσουν τα ρούχα στις ντουλάπες. Ξέρει ότι εντυπωσιάζει — κι αυτό, ανέκαθεν το διασκέδαζε. Επειδή δεν λέει τη γνώμη της, τη σέβονται. επειδή μιλάει

μόνο επικριτικά, τη φοβούνται. Η αναστάτωση που προκαλεί η παραμικρή της εμφάνιση, δεν έχει να κάνει μόνο με τα πλούτη της, δεν έχει να κάνει μόνο με τη διασημότητα ή το άψογο παρουσιαστικό της, αλλά και μ' ένα μύθο που την περιβάλλει. Για να δούμε, λοιπόν: τι έχει καταφέρει; Κατά την ίδια, αυτό συνοψίζεται σε δύο αρχές: να ξέρεις να παντρεύεσαι και να ξέρεις να χωρίζεις. Με κάθε γάμο της, ανέβαινε κι από μία κοινωνική κλίμακα. Ο τελευταίος —δεκαπέντε χρόνια πριν— την έκανε αυτό που είναι σήμερα: όταν παντρεύτηκε τον αμερικανό δισεκατομμυριούχο Ντόναλντ Ουίνιπεγκ, έγινε διάσημη, αφού όλα τα περιοδικά του κόσμου δημοσίευσαν φωτογραφίες του γάμου τους, ενώ, όταν χώρισε, έγινε εξώφυλλο — ένα διαζύγιο από τα πιο «ζουμερά» και πιο προβεβλημένα των τελευταίων ετών, που τη μετέτρεψε σε μία απ' τις πλουσιότερες γυναίκες του πλανήτη. Έκτοτε, η ζωή της ως εισοδηματία αποδεικνύεται απλούστερη: η Ουάντα Ουίνιπεγκ περιορίζεται στο να προσλαμβάνει ανθρώπους με πολλά προσόντα για να διευθύνουν τις επιχειρήσεις της. αν τη διαψεύσουν, τους απολύει χωρίς τύψεις. Ο Λορέντσο μπαίνει και γουργουρίζει με τη ζεστή του φωνή: «Τι πρόγραμμα έχουμε για σήμερα το απόγευμα, Ουάντα;» «Θα 'λεγα να κάνουμε μια βουτιά στην πισίνα, και μετά να ξεκουραστούμε στο δωμάτιο. Εσύ τι λες;» Ο Λορέντσο μεταφράζει αμέσως στη γλώσσα του τις δύο εντολές της Ουάντας: να την κοιτάζει όσο εκείνη θα κολυμπάει δύο χιλιόμετρα, να της κάνει έρωτα. «Μια χαρά το βλέπω, Ουάντα μου.» Η Ουάντα τού στέλνει ένα επιδοκιμαστικό χαμόγελο: ο Λορέντσο δεν έχει επιλογή, αλλά έχει τη λεπτότητα να παίζει ευχαρίστως το παιχνίδι της υποταγής. Την ώρα που η Ουάντα ξαναπηγαίνει στο μπάνιο μ' ένα ελαφρό λίκνισμα, του δίνει να θαυμάσει τη λεπτή σιλουέτα της, την καμπύλη των λαγόνων της, και δε βλέπει την ώρα να του μαλάξει τους γλουτούς. Να τι μ' αρέσει στους άνδρες, τρέχα-γύρευε γιατί! Στους εσωτερικούς μονολόγους της, η Ουάντα χρησιμοποιεί απλή και λαϊκή φρασεολογία που προδίδει την καταγωγή της. Ευτυχώς που μόνο εκείνη τους ακούει. Ο Λορέντσο εμφανίζεται φορώντας λινό πουκάμισο κι εφαρμοστό μαγιό, έτοιμος να τη συνοδεύσει στην πισίνα. Τέτοιο σύντροφο, η Ουάντα δεν είχε ποτέ της: δεν κοιτάζει καμία άλλη γυναίκα, κάνει παρέα μόνο με τους φίλους της, τρώει τα ίδια πράγματα και ξυπνάει την ίδια ώρα μ' εκείνην, κι είναι πάντα καλοδιάθετος. Είτε του αρέσουν όλα, είτε δεν του αρέσει τίποτα, το ρόλο του τον παίζει στην εντέλεια. Κοντολογίς, είναι άψογος. Ούτε εγώ, όμως, πάω πίσω. Μ' αυτό, δεν εννοεί την εμφάνισή της, αλλά τη συμπεριφορά της: αν ο Λορέντσο φέρεται ως επαγγελματίας ζιγκολό, ξέρει κι εκείνη πώς να μεταχειριστεί έναν ζιγκολό. Πριν μερικά χρόνια ακόμα, αυτή η άμεμπτη ερωτική φροντίδα του Λορέντσο θα την είχε βάλει σε υποψίες για τυχόν ομοφυλοφιλία του. σήμερα, λίγο τη νοιάζει αν ο Λορέντσο έλκεται η όχι από τους άνδρες: της αρκεί που τη γαμάει καλά και όσο συχνά το επιθυμεί εκείνη — τίποτ' άλλο. Κι ούτε θέλει να ξέρει αν, όπως τόσοι άλλοι, πηγαίνει κρυφά στις τουαλέτες να χύσει μέσα του με σύριγγα κάποιο προϊόν που του επιτρέπει να παρουσιάζεται έτοιμος μπροστά της... Εμείς οι γυναίκες ξέρουμε τόσο καλά να προσποιούμαστε... Γιατί να μας πειράζει αν κι αυτοί με τη σειρά τους κάνουν ζαβολιές; Η Ουάντα Ουίνιπεγκ έχει φτάσει σ' αυτή την ευτυχισμένη στιγμή της φιλόδοξης ζωής της όπου, επιτέλους, ο κυνισμός οδηγεί σε κάποια σοφία: απαλλαγμένη από ηθικούς φραγμούς, απολαμβάνει τη ζωή όπως είναι και τους άνδρες όπως είναι, χωρίς να ντρέπεται. Συμβουλευεται την ατζέντα της και επιβεβαιώνει την οργάνωση των διακοπών της. Επειδή σιχάινεται να πλήττει, προβλέπει τα πάντα: φιλανθρωπικές εκδηλώσεις, επισκέψεις σε επαύλεις, ραντεβού με φίλους, βόλτες με τζετ-σκι, μασάζ, εγκαίνια εστιατορίων και νυχτερινών κέντρων, χορούς μεταμφιεσμένων. σχεδόν καθόλου χώρος για αυτοσχεδιασμό. οι ώρες που αφιερώνονται στα ψώνια ή στη σιέστα, είναι κι αυτές προδιαγεγραμμένες. Ολόκληρο το προσωπικό —του Λορέντσο συμπεριλαμβανομένου— κρατάει αντίγραφο αυτής της ατζέντας κι είναι χρέος του να αντιταχθεί σε όποιον φλύαρο θα επιχειρούσε να εκμεταλλευτεί τη θέση τους, για να

εξασφαλίζει την παρουσία της κυρίας Ουίνιπεγκ στο τραπέζι του ή στη συντροφιά του. Καθησυχασμένη, κλείνει τα μάτια. Ξαφνικά, έρχεται να την αναστατώσει ένα άρωμα μιμόζας. Ταράζεται, σηκώνεται, κοιτάζει γύρω της ανήσυχα. Λάθος συναγερμός. Δεν είναι παρά θύμα του εαυτού της. Αυτό το άρωμα έρχεται να της υπενθυμίσει ότι ένα μέρος της παιδικής της ηλικίας το πέρασε εδώ, ότι εκείνη την εποχή ήταν φτωχή και δεν την έλεγαν Ουάντα. Κανείς δεν το ξέρει, ούτε θα το μάθει. Έχει επινοήσει εκ νέου όλη της τη βιογραφία, φροντίζοντας να γίνει πιστευτό ότι γεννήθηκε κοντά στην Οδησό, στη Ρωσία. Η προφορά την οποία μόχθησε να σφυρηλατήσει σε πέντε γλώσσες, και η οποία αξιοποιεί τόσο καλά τη βραχνάδα της φωνής της, επικυρώνει αυτόν το μύθο. Καθώς σηκώνεται, κουνάει το κεφάλι της και διώχνει τις αναμνήσεις. Αντίο, αναπολήσεις! Η Ουάντα ελέγχει τα πάντα: το σώμα της, τη συμπεριφορά της, τις δουλειές της, τη σεξουαλικότητά της, το παρελθόν της. Πρέπει να περάσει απολαυστικές διακοπές. Άλλωστε, το 'χει πληρώσει αυτό. Η εβδομάδα κυλάει υπέροχα. Τρέχουν από «εξαίσια» δείπνα σε «απολαυστικά» γεύματα, χώρια οι «θεϊκές» σουαρέ. Παντού, συζητήσεις πανομοιότυπες προσμένουν τους συνδαιτυμόνες του τζετ-σετ: η Ουάντα και ο Λορέντσο δεν αργούν να μάθουν να κουβεντιάζουν σαν να 'χαν περάσει το καλοκαίρι στην Ακτή, τα καλά της ντισκοτέκ Privilège, την επιστροφή του στρινγκ («Τι αλλόκοτη ιδέα, αλλά αφού μας το επιτρέπει το σώμα μας...»), αυτό το «καταπληκτικό» παιχνίδι όπου περιγράφουμε τίτλους ταινιών με παντομίμα («Αχ, να βλέπατε τον Νικ να προσπαθεί να σας κάνει να μαντέψετε το Όσα παίρνει ο άνεμος!»), το ηλεκτρικό αυτοκίνητο («Ό,τι πρέπει για την παραλία, χρυσό μου!»), τη χρεοκοπία του Αριστοτέλη Παρόπουλου και, κυρίως, το ιδιωτικό αεροπλάνο των καμένων των Σουίτενσον που συνετρίβη («Ένα μονοκινητήριο, αγαπητή μου! Το διανοείσαι; Μα παίρνουμε μονοκινητήριο όταν έχουμε τα μέσα ν' αγοράσουμε ιδιωτικό τζετ;»). Την τελευταία μέρα, μια εκδρομή με το γιοτ των Φαρινέλι («Μα ναι: μιλάμε για τον βασιλιά του φίνου ιταλικού πέδilu, αυτού με το διπλό λουράκι στον αστράγαλο») φέρνει την Ουάντα και τον Λορέντσο στα ήσυχα νερά της Μεσογείου. Οι γυναίκες καταλαβαίνουν αμέσως το σκοπό της εκδρομής: ν' ανέβουν στη γέφυρα και, ανεξαρτήτως ηλικίας, να επιδείξουν επιτέλους μια τέλεια πλαστική, σφιχτό στήθος, μέση δαχτυλίδι, πόδια δίχως κυτταρίτιδα. Η Ουάντα προθυμοποιείται με τη φυσικότητα εκείνης που ξέρει ότι είναι πιο καλοφτιαγμένη και κρατιέται σε καλύτερη φόρμα απ' όλες. Ο Λορέντσο —υποδειγματικός, όπως πάντα— την τυλίγει μ' ένα ζεστό βλέμμα, σαν ερωτευμένος. Πλάκα δεν έχει; Η Ουάντα κορφολογεί κομπλιμέντα που της φτιάχνουν τη διάθεση, κι έτσι, τονωμένη κι από το ροζέ κρασί της Προβηγκίας, μπαίνει στο φουσκωτό με τη χαρούμενη συντροφιά των δισεκατομμυριούχων και κατεβαίνει στην πλαζ του Σαλέν. Στο εστιατόριο, ένα τραπέζι έχει στρωθεί γι' αυτούς στη σκιά, κάτω απ' τις καλαμιές. «Θέλετε να δείτε τους πίνακές μου, κυρίες και κύριοι; Το ατελιέ μου βρίσκεται στην άκρη της παραλίας. Σας οδηγώ εκεί μόλις το θελήσετε.» Όπως είναι φυσικό, κανείς δεν απαντά στην ταπεινή φωνή. Έρχεται από ένα γέρο που έχει πλησιάσει σε απόσταση σεβασμού. Εξακολουθούν να γελάνε και να μιλάνε δυνατά, σαν να μην υπήρχε. Κι ο ίδιος έχει την εντύπωση ότι δεν κατάφερε ν' ακουστεί, γιατί ξαναρχίζει. «Θέλετε να δείτε τους πίνακές μου, κυρίες και κύριοι; Το ατελιέ μου βρίσκεται στην άκρη της παραλίας. Σας οδηγώ εκεί μόλις το θελήσετε.» Αυτή τη φορά, μια δυσάρεστη σιωπή υποδηλώνει ότι τον έχουν αντιληφθεί τον παρείσακτο. Ο Γκούιντο Φαρινέλι ρίχνει ένα επιτιμητικό βλέμμα στον εστιατόρα που, υπακούοντας αμέσως, πλησιάζει τον γέρο, τον αρπάζει από το μπράτσο και τον απομακρύνει επιπλήττοντάς τον. Οι κουβέντες ξαναρχίζουν. Κανείς δεν προσέχει ότι η Ουάντα, έχει χλομιάσει. Τον αναγνώρισε. Παρά τα χρόνια, παρά τη σωματική φθορά (Πόσων χρονών να 'ναι τώρα; Ογδόντα;), εκείνη ένιωσε ένα ρίγος ξανακούγοντας τη φωνή του. Εκνευρισμένη, διώχνει αμέσως την ανάμνηση. Το παρελθόν, το σιχαίνεται. κυρίως αυτό το παρελθόν: της μιζέριας

της. ούτε μία στιγμή απ' την ώρα που πάτησε το πόδι της εκεί, δεν της πέρασε απ' το νου ότι σύχναζε σ' αυτή την παραλία του Σαλέν, σ' αυτή την άμμο με τα μαύρα βράχια που την έχει απωθήσει εδώ και καιρό, ένα καιρό ξεχασμένο απ' όλους, ένα καιρό όπου δεν ήταν ακόμα η Ουάντα Ουίνιπεγκ. Ύστερα, όμως, η ανάμνηση της επιβάλλεται παρά τη θέλησή της και, προς μεγάλη της έκπληξη, τη γεμίζει ευτυχία. Κάνει μια διακριτική περιστροφή με το βλέμμα της για να περιεργαστεί τον γέρο που, πιο πέρα, πίνει ένα παστίς, κερασμένο απ' τον εστιάτορα. Έχει πάντα αυτό το απόμακρο ύφος, αυτή την απορία του παιδιού που δεν κατανοεί απόλυτα τον κόσμο. Ω, ούτε τότε ήταν πανέξυπνος... Αυτό, δεν πρέπει να διορθώθηκε. Μα τι όμορφος που ήταν! Εκπλήσσεται που κοκκινίζει. Ναι: αυτή, η Ουάντα Ουίνιπεγκ, η γυναίκα των δισεκατομμυρίων δολαρίων, νιώθει τσιμπήματα να της φλογίζουν το λαιμό και τα μάγουλα, όπως όταν ήταν δεκαπέντε χρονών... Ξετρελαμένη, φοβάται μην καταλάβουν οι συνδαιτυμόνες της την ταραχή που την έπιασε, αλλά εκείνοι είναι αφοσιωμένοι στις συζητήσεις που, τώρα, ποτισμένες κι από το ροζέ, έχουν φουντώσει. Χαμογελώντας, αποφασίζει να προσποιηθεί ότι συμμετέχει στην παρέα, και, χωρίς να κουνηθεί, προστατευμένη απ' τα μαύρα γυαλιά, επιστρέφει στο παρελθόν της. Ήταν τότε δεκαπέντε χρονών. Σύμφωνα με την επίσημη βιογραφία της, σ' αυτή την ηλικία βρισκόταν στη Ρουμανία, εργάτρια σ' ένα εργοστάσιο τσιγάρων. όλως παραδόξως, κανείς δε σκέφτηκε να εξακριβώσει αυτή τη λεπτομέρεια που τη μεταμορφώνει ρομαντικά σ' ένα είδος Κάρμεν, βγαλμένης απ' τη φτώχεια. Στην πραγματικότητα, πριν από λίγους μήνες είχε έρθει εκεί κοντά, στο Φρεζί, σ' ένα οικοτροφείο για προβληματικούς εφήβους, ορφανοί οι περισσότεροι. Μπορεί τον πατέρα της να μην τον είχε γνωρίσει ποτέ, αλλά, εκείνη την εποχή, η μητέρα της —η πραγματική— ζούσε ακόμα. όμως οι γιατροί, εξαιτίας των πολλών υποτροπών της, προτίμησαν να τη χωρίσουν απ' την κόρη της, για να την αποτοξινώσουν. Τότε η Ουάντα δε λεγόταν Ουάντα, αλλά Μαγκαλί — το μισούσε αυτό το ηλίθιο όνομα. ίσως γιατί κανείς δεν το 'χε προφέρει με αγάπη. Είχε ήδη αρχίσει ν' ακούει σε άλλα ονόματα... Πώς την έλεγαν τότε; Ουέντι; Ναι: Ουέντι, όπως η ηρωίδα του Πίτερ Παν. Ήδη το Ουάντα δεν ήταν και πολύ μακριά... Αρνιόταν το όνομά της, όσο και την οικογένειά της. Και τα δύο τής φαίνονταν λάθος. Από πολύ μικρή ένιωθε θύμα μιας σύγχυσης ταυτότητας, ότι είχαν κάνει κάποιο λάθος στο μαιευτήριο: εκείνη θεωρούσε ότι ήταν προορισμένη για τα πλούτη και την επιτυχία, μα την είχαν παραπετάξει σ' ένα κοτέτσι, στην άκρη ενός αυτοκινητόδρομου, σε μια γυναίκα βρόμικη, φτωχιά, ναρκομανή κι αδιάφορη. Η οργή, που οφειλόταν σ' ένα αίσθημα αδικίας, διέπλανε το χαρακτήρα της. Ό,τι της έμελλε να ζήσει, θα είχε να κάνει με εκδίκηση, με αντίποινα: της όφειλαν έντοκη αποζημίωση γι' αυτό το άσχημο ξεκίνημα. Η Ουάντα είχε καταλάβει ότι θα χρειαζόταν να τα βγάλει πέρα μόνη της. Δε φανταζόταν το μέλλον της με ακρίβεια, αλλά ήξερε ότι δε θα βασιζόταν στα πτυχία, ότι δεν είχε πολλές πιθανότητες εξαιτίας των χαοτικών σπουδών της, πόσο μάλλον όταν μπήκε στο αναμορφωτήριο μετά που την έπιασαν να κλέβει σε μαγαζιά, ενώ όλοι ανεξαιρέτως οι καθηγητές της ενδιαφέρονταν περισσότερο για την άσκηση εξουσίας παρά για την παιδαγωγική και δε θεωρούσαν χρέος τους να διαπλάσουν τους μαθητές τους πριν τους μορφώσουν. Οπότε, η μόνη διέξοδος που έβλεπε η Ουάντα, ήταν οι άνδρες. Τους άρεσε. Ήταν ολοφάνερο. Και της άρεσε που τους άρεσε. Όποτε μπορούσε, το 'σκαγε απ' το ίδρυμα και κατέβαινε με το ποδήλατο στην παραλία. Ανοιχτή, περίεργη, διψασμένη για δεσμούς, είχε κατορθώσει να πείσει ότι ζούσε εκεί κοντά, συντροφιά με τη μητέρα της. Επειδή ήταν όμορφη, την πίστεψαν και της φέρονταν σαν να 'ταν συγχωριανή τους. Ήθελε να πλαγιάσει με άντρα με την ίδια λαχτάρα που άλλες, στην ηλικία της, ήθελαν να πετύχουν σ' ένα δύσκολο διαγώνισμα: αυτό θα ήταν το δικό της πτυχίο που θα τερμάτιζε την οδυνηρή της εφηβεία και θα της επέτρεπε να ριχτεί στην αληθινή ζωή. μόνο που αυτή την εμπειρία ήθελε να την αποκτήσει μ' έναν άντρα αληθινό κι όχι με κάποιο αγόρι της ηλικίας της. από

τότε φιλόδοξη, δεν πίστευε ότι ένα δεκαπεντάχρονο μυξιάρικο θα είχε να της μάθει πολλά πράγματα. Μελέτησε την αγορά των ανδρών με την ίδια σχολαστικότητα που έμελλε να επιδείξει σ' όλη της τη ζωή. Εκείνη την εποχή, σε μια ακτίνα πέντε χιλιομέτρων, ένας ξεχώριζε από το σωρό: ο Σεζάριο. Η Ουάντα είχε συλλέξει εκμυστηρεύσεις γυναικών που τον είχαν αναγορεύσει τέλειο εραστή. Ο Σεζάριο, όχι μόνο ήταν ηλιοκαμένος, αθλητικός, λεπτός, με υπέροχο σώμα (το αναδείκνυε και το γεγονός ότι ζούσε στην παραλία με το μαγιό), αλλά και λάτρευε τις γυναίκες και τους έκανε πολύ καλό έρωτα. «Όλα σ' τα κάνει, μικρή μου, σαν να 'σουν βασίλισσα — όλα! Σε φιλάει παντού, σε γλείφει παντού, σου δαγκώνει τ' αφτιά, τον πισινό, ακόμα και τα δάχτυλα των ποδιών, σε κάνει να βογκάς από ηδονή, επί ώρες... Άκου, Ουέντι, ένα κι ένα κάνουν δύο: άντρες τόσο τρελοί για τη γυναίκα δεν υπάρχουν. Μόνο αυτός. Εντάξει... έχει ένα ελάττωμα... το μοναδικό του: δεν δένεται. Εργένης στην ψυχή. Καμιά από μας δεν κατάφερε να τον κρατήσει. Αυτό, όμως, μας βολεύει: μπορούμε να δοκιμάζουμε την τύχη μας, από καιρό σε καιρό, να ξαναστρώνουμε το τραπέζι, ακόμα κι όταν παντρευτούμε... Αχ, Σεζάριο...» Η Ουάντα μελέτησε τον Σεζάριο σαν να 'πρεπε να διαλέξει πανεπιστήμιο. Της άρεσε, κι όχι μόνο επειδή οι άλλες γυναίκες παίνευαν τα προσόντα του. Της άρεσε πραγματικά... Το δέρμα του: απαλό και χυμώδες, σαν λιωμένη καραμέλα... Τα μάτια του: χρυσοπράσινα, κυκλωμένα από ένα ασπράδι τόσο καθαρό όσο το φίλντισι στο κοχύλι... Τα μαλλιά του: ξανθά, χρυσαφένια στον ήλιο, σαν φωτοστέφανο που εκπορευόταν απ' το σώμα του... Το στήθος του: λεπτό, γραμμωμένο... Και κυρίως ο κώλος του: σφιχτός, στρογγυλός, σαρκωμένος, πεταχτός. Θαυμάζοντας τον Σεζάριο από πίσω, η Ουάντα κατάλαβε για πρώτη φορά ότι ελκόταν απ' τα οπίσθια των ανδρών όπως οι άνδρες έλκονται απ' τα στήθη των γυναικών. κι αυτή η έλξη ανέβλυζε απ' τα σωθικά της, την πυρπολούσε. Όταν η λεκάνη του Σεζάριο περνούσε από κοντά της, μετά βίας συγκρατούσε τα χέρια της να μην τον αγγίξουν, τον ψαύσουν, τον χαϊδέψουν. Δυστυχώς, ο Σεζάριο δεν της έδινε πολλή σημασία. Η Ουάντα τον συνόδευε στο σκάφος του, αστειευόταν μαζί του, όλο και του πρότεινε ένα ποτό, ένα παγωτό, ένα παιχνίδι... Κι εκείνος, πάντα έκανε ώρα να της απαντήσει, με μια ευγένεια χρωματισμένη με ενόχληση. «Είσαι πολύ καλή, Ουέντι, αλλά δε σε χρειάζομαι.» Η Ουάντα γινόταν έξαλλη: εκείνος μπορεί να μην τη χρειαζόταν, αλλά εκείνη, ναι! Όσο περισσότερο της αντιστεκόταν, τόσο ο πόθος της δυνάμωνε: θα 'ταν αυτός και κανένας άλλος. Ήθελε να εγκαινιάσει τη ζωή της ως γυναίκας με τον πιο ωραίο άντρα, κι ας ήταν φτωχός. αργότερα θα ερχόταν ο καιρός που θα πλάγιαζε με τους άσημους πλούσιους. Μια νύχτα, του έγραψε ένα μεγάλο ερωτικό γράμμα, φλογερό, αφοσιωμένο, γεμάτο ελπίδες. όταν το ξαναδιάβασε, ένιωσε τόσο τρυφερά, που δεν αμφέβαλε ότι θα νικούσε. Άραγε ο Σεζάριο θα μπορούσε να αντισταθεί σ' αυτή την οβίδα αγάπης; Όταν παρουσιάστηκε μπροστά του, εκείνος είχε λάβει το μήνυμα και, με μια αυστηρή έκφραση στο πρόσωπο και ψυχρό τόνο στη φωνή, της ζήτησε να τον ακολουθήσει στη σχεδία. Κάθισαν μπροστά στη θάλασσα, με τα πόδια να πλατσουρίζουν στο νερό. «Ουέντι, είσαι αξιολάτρευτη που μου 'γραψες αυτό που έγραψες. Με τιμά πολύ. Μου φαίνεσαι καλό άτομο, πολύ παθιασμένο...» «Δε σ' αρέσω, ε; Με βρίσκεις άσημη! Αυτό είναι!» Εκείνος γέλασε. «Κοιτάξτε εδώ μια τίγρη, έτοιμη να δαγκώσει! Ε, λοιπόν, όχι: είσαι πολύ όμορφη. Παραείσαι όμορφη, μάλλον. Κι αυτό είναι το πρόβλημα. γιατί εγώ δεν είμαι κάθαρμα.» «Τι θες να πεις;» «Θέλω να πω ότι είσαι δεκαπέντε χρονών. Δε σου φαίνεται, είν' αλήθεια, αλλά εγώ το ξέρω ότι είσαι δεκαπέντε. Πρέπει να περιμένεις...» «Κι αν δεν θέλω να περιμένω;» «Αν δεν θέλεις να περιμένεις, κάνε ό,τι θέλεις με όποιον θέλεις. Εγώ, όμως, σε συμβουλεύω να περιμένεις. Δεν πρέπει να κάνεις έρωτα όπως να 'ναι, ούτε με όποιον να 'ναι.» «Γι' αυτό διάλεξα εσένα!» Έκπληκτος από τον πόθο της κοπέλας, ο Σεζάριο την είδε με άλλο μάτι. «Είμαι πολύ συγκινημένος, Ουέντι, και να 'σαι σίγουρη ότι θα σου 'λεγα ναι αν ήσουν ενήλικη — σ' τ' ορκίζομαι... Θα

‘λεγα αμέσως ναι. Άσε που δε θα χρειαζόταν καν να το ζητήσεις. εγώ θα ‘τρεχα ξοπίσω σου. Αλλά αφού δεν είσαι...» Η Ουάντα αναλύθηκε σε λυγμούς που την τράνταζαν σύγκορμη. Δειλά δειλά, ο Σεζάριο προσπάθησε να την παρηγορήσει, προσέχοντας να την απωθεί όταν εκείνη επιχειρούσε να το εκμεταλλευτεί, κολλώντας πάνω του. Λίγες μέρες αργότερα, η Ουάντα ξαναπήγε στην παραλία, τονωμένη απ’ την εξήγηση που της είχε δώσει: του άρεσε, θα τον είχε! Είχε αναλογιστεί την κατάσταση κι είχε αποφασίσει να κερδίσει την εμπιστοσύνη του. Παίζοντας την έφηβη που είναι υποταγμένη στη μοίρα της, έπαψε να τον ενοχλεί και να τον τσιγκλίζει, κι έπιασε να τον μελετάει απ’ την αρχή — αυτή τη φορά, από ψυχολογική σκοπιά. Ο Σεζάριο, στα τριάντα οκτώ του, περνούσε γι’ αυτό που στην Προβηγκία το λένε «glandeur»: ένας μορφονιός που ζει με το τίποτα (με τα ψάρια που ψαρεύει), που δεν έχει άλλη έγνοια απ’ το πώς θα χορτάσει τον ήλιο, το νερό, τα κορίτσια, χωρίς να σχεδιάζει κάποιο μέλλον. Αυτό, όμως, ήταν ψέμα, γιατί ο Σεζάριο είχε ένα πάθος: ζωγράφιζε. Στην ξύλινη καλύβα του, ανάμεσα στην παραλία και το δρόμο, στοιβάζονταν δεκάδες σανίδες (δεν είχε χρήματα ν’ αγοράζει καμβάδες), παμπάλαια πινέλα, σωληνάρια με χρώματα. Παρ’ όλο που κανείς δεν τον θεωρούσε ζωγράφο, ο Σεζάριο ένιωθε πως ήταν. Αν δεν παντρευόταν, αν δεν έκανε οικογένεια, αν του έφτανε να έχει απανωτές φιλενάδες, δεν ήταν από επιπολαιότητα (όπως πίστευε όλος ο κόσμος), αλλά από αυτοθυσία: για ν’ αφιερωθεί ολοκληρωτικά στη θεραπεία της τέχνης του. Δυστυχώς, έφτανε μια ματιά για να καταλάβεις ότι το αποτέλεσμα δεν ήταν αντάξιο του μόχθου: ο Σεζάριο έβαζε τη μια στρώση πάνω στην άλλη, δίχως φαντασία, δίχως αίσθηση των χρωμάτων, δίχως ταλέντο σχεδιαστή. Παρά τις ώρες που περνούσε δουλεύοντας, δεν υπήρχε πιθανότητα να βελτιωθεί, γιατί το πάθος του συνοδευόταν από παντελή έλλειψη κρίσης: έπαιρνε τα προτερήματά του για ελαττώματα, και τα ελαττώματά του για προτερήματα. Είχε αναγάγει την αδεξιότητά του σε στιλ. όσο δε για την ενστικτώδη ισορροπία που έδινε στους όγκους του μέσα στο χώρο, την κατέστρεφε, με το πρόσχημα ότι «παραήταν κλασική». Κανείς δεν έπαιρνε στα σοβαρά τις δημιουργίες του Σεζάριο: ούτε οι γκαλερίστες, ούτε οι συλλέκτες, ούτε οι λουόμενοι, ούτε καν οι ερωμένες του. Γι’ αυτόν, η γενική αδιαφορία επιβεβαίωνε το ταλέντο του: έπρεπε να συνεχίσει το δρόμο του μέχρι την τελική αναγνώριση, έστω και μεταθανάτια. Η Ουάντα το κατάλαβε αυτό κι αποφάσισε να το χρησιμοποιήσει. Στη συνέχεια, διατήρησε αυτή την τεχνική για να κατακτά τους άνδρες — μια μέθοδος που, με επιδέξιους χειρισμούς, θριαμβεύει στα σίγουρα: η κολακεία. Ο Σεζάριο δε χρειαζόταν να του κάνεις κομπλιμέντα για την εμφάνισή του (δεν τον ένοιαζε που ήταν όμορφος, γιατί το ήξερε και το εκμεταλλευόταν), αλλά να δείξεις ενδιαφέρον για την τέχνη του. Έχοντας ξεκοκαλίσει αρκετά βιβλία που είχε δανειστεί από τη Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος (ιστορίες τέχνης, εγκυκλοπαίδειες της ζωγραφικής, βιογραφίες ζωγράφων), ξαναπήγε πάνοπλη για να συζητήσει μαζί του. Δε χρειάστηκε πολλή ώρα για να του επιβεβαιώσει αυτό που εκείνος πίστευε κρυφά: ήταν καταραμένος καλλιτέχνης. όπως κι ο Βαν Γκογκ, θα σκόνταφτε στους σαρκασμούς των συγχρόνων του και θα έχαιρε εκτίμησης στη συνέχεια. στο μεταξύ, όμως, δεν έπρεπε ν’ αμφιβάλλει ούτε στιγμή για το ταλέντο του. Η Ουάντα συνήθισε να του κάνει παρέα όταν εκείνος μουτζούρωνε, κι έγινε εξπέρ στο να παραληρεί από ευχαρίστηση για τη μίξη των χρωμάτων. Ο Σεζάριο ήταν συγκινημένος μέχρι δακρύων που είχε γνωρίσει την Ουάντα. Δεν μπορούσε πια χωρίς αυτήν που ενσάρκωνε ό,τι ποτέ δεν είχε τολμήσει να ονειρευτεί: την αδελφή ψυχή, την έμπιστη, τον ιμπρεσάριο, τη μούσα. Κάθε μέρα, τη χρειαζόταν και περισσότερο. κάθε μέρα, όλο και ξεχνούσε τη νεαρή της ηλικία. Κι αυτό που ήταν επόμενο να συμβεί, συνέβη: την ερωτεύτηκε. Η Ουάντα το κατάλαβε πριν απ’ αυτόν κι εμφανιζόταν ντυμένη όλο και πιο προκλητικά. Διάβαζε στο βλέμμα του ότι, από εκείνη τη μέρα, ο Σεζάριο υπέφερε που δεν μπορούσε να την αγγίξει. Από εντιμότητα, κι επειδή ήταν καλό παιδί, κατόρθωνε να συγκρατείται, παρ’ όλο που ολόκληρο το σώμα και η ψυχή του

ήθελαν ν' αγκαλιάσουν την Ουάντα. Και τότε του έδωσε το τελειωτικό χτύπημα. Έκανε τρεις μέρες να εμφανιστεί, για να τον ανησυχήσει, για να του λείψει. Την τέταρτη μέρα, αργά τη νύχτα, κατέφθασε με κλάματα στην παράγκα. «Είναι τρομερό, Σεζάριο! Είμαι τόσο δυστυχισμένη! Θέλω να πεθάνω.» «Τι συμβαίνει;» «Η μητέρα μου αποφάσισε να γυρίσουμε στο Παρίσι. Δε θα ξαναϊδωθούμε.» Τα πράγματα κύλησαν όπως το 'χε προβλέψει: ο Σεζάριο την ησύχασε στην αγκαλιά του. εκείνη δεν παρηγορήθηκε. ούτε εκείνος. της πρότεινε να πιουν μια στάλα αλκοόλ για να συνέλθουν. μετά από μερικά ποτήρια, πολλά δάκρυα κι άλλα τόσα χάρδια, ο Σεζάριο δεν μπόρεσε να συγκρατηθεί άλλο, κι έκαναν έρωτα. Η Ουάντα λάτρεψε κάθε στιγμή εκείνης της νύχτας. Οι κοπέλες της περιοχής είχαν δίκιο: ο Σεζάριο ιερούργουσε πάνω στο γυναικείο κορμί. Είχε την αίσθηση ότι ήταν θεά καθισμένη στο βωμό όταν την πήγε στο κρεβάτι και της αφιερώθηκε ως το πρωί. Φυσικά, το 'σκασε την αυγή και ξανάρθε το βράδυ, αναστατωμένη, προσποιούμενη την ίδια απελπισία. Κάθε βράδυ, επί αρκετές εβδομάδες, ο Σεζάριο, έχοντας χάσει το μπούσουλα, προσπαθούσε να παρηγορεί την έφηβη που αγαπούσε κρατώντας την σε απόσταση, κι ύστερα, μετά από υπερβολικές διαχύσεις, φιλιά ή δάκρυα που της τα σκούπιζε στα βλέφαρα ή στα χείλη, έχανε, ξετρελαμένος, κάθε ηθική αρχή του και της έκανε έρωτα με όλη την ενεργητικότητα του πάθους του. Όταν εκείνη κατάλαβε ότι είχε αποκτήσει μια εγκυκλοπαιδική μόρφωση γύρω από τις σχέσεις ανάμεσα σ' έναν άντρα και μια γυναίκα στο κρεβάτι (γιατί, στο τέλος, της έμαθε και τι ευχαριστεί το αρσενικό), εξαφανίστηκε. Επιστρέφοντας στο ίδρυμα, έπαψε να του δίνει νέα της, τελειοποίησε την τέχνη της ηδονής με κάποιους καινούργιους άντρες, και μετά πληροφορήθηκε με χαρά ότι η μητέρα της είχε υποκύψει από υπερβολική δόση ναρκωτικών. Ελεύθερη, έφυγε για το Παρίσι, βυθίστηκε στον κόσμο της νύχτας και ξεκίνησε την κοινωνική της αναρρίχηση, στηριζόμενη στο ανδρικό φύλο. «Γυρίζουμε στο πλοίο η νοικιάζουμε ξαπλώστρες εδώ στην πλαζ; Ουάντα... Ουάντα! Μ' ακούς; Γυρίζουμε στο πλοίο η προτιμάς ξαπλώστρα στην πλαζ;» Η Ουάντα ξανανοίγει τα μάτια, προσέχει τον Λορέντσο που έχει ανησυχήσει από την απουσία της, και λέει καθαρά και δυνατά: «Εγώ λέω να πάμε να δούμε τους πίνακες του ντόπιου καλλιτέχνη». «Έλα τώρα!» διαμαρτύρεται ο Γκουίντο Φαρινέλι. «Πρέπει να 'ναι φριχτοί!» «Γιατί όχι; Μπορεί να 'χει πλάκα!» πετάγεται ο Λορέντσο, που δε χάνει ευκαιρία ν' αποδείξει τη δουλικότητά του στην Ουάντα. Η παρέα των δισεκατομμυριούχων αποφασίζει ότι θα 'ναι μια διασκεδαστική βόλτα, κι ακολουθεί την Ουάντα που πλησιάζει τον Σεζάριο. «Εσείς μας προτείνατε να επισκεφθούμε το ατελιέ σας;» «Μάλιστα.» «Μπορούμε και τώρα;» Ο γερο-Σεζάριο μένει εμβρόντητος. Συνηθισμένος να τον διώχνουν, εκπλήσσεται που του μιλάνε με ευγένεια. Ενόσω ο εστιάτορας τραβάει τον γέρο από το μπράτσο για να του εξηγήσει ότι η κυρία είναι η διάσημη Ουάντα Ουίνιπεγκ και πόσο μεγάλη είναι η τιμή που του κάνει, η Ουάντα διαπιστώνει τα πλήγματα του χρόνου πάνω σ' αυτόν που υπήρξε ο πιο ωραίος άντρας της παραλίας. Τα μαλλιά του είναι αραιά και γκριζα, και δείχνει να 'χει πληρώσει το φόρο του ήλιου που, χρόνο με το χρόνο, έσκαψε και μεταμόρφωσε τη λεία επιδερμίδα σε πλαδαρό, λεκιασμένο δέρμα, τραχύ στους αγκώνες και τους αστραγάλους. Το σώμα του —ζαρωμένο, παχύ, χωρίς μέση— δεν έχει πια καμία σχέση μ' εκείνο το υπέροχο αθλητικό. Μόνον οι κόρες των ματιών του έχουν διατηρήσει το ίδιο σπάνιο χρώμα του πράσινου στρειδιού, με τη διαφορά ότι λάμπουν λιγότερο. Παρ' όλο που η Ουάντα δεν έχει αλλάξει πολύ, δε φοβάται μην την αναγνωρίσει. Ξανθιά, προστατευμένη απ' τα γυαλιά της, με φωνή πιο μπάσα, τη ρωσική προφορά της και, κυρίως, την παρουσία της, αποτρέπει κάθε απόπειρα ταυτοποίησής της. Μπαίνοντας πρώτη στην παράγκα, αμέσως αναφωνεί: «Είναι καταπληκτικό!». Μέσα σε ένα λεπτό, προλαβαίνει την παρέα: δε θα 'χουν το χρόνο να δουν τις κρούστες με τα μάτια τους. Θα τις δουν μέσα απ' τα δικά της. Μπροστά σε κάθε πίνακα δείχνει έκπληκτη, ενθουσιασμένη,

μαγεμένη. Επί μισή ώρα, η σιωπηλή Ουάντα Ουίνιπεγκ γίνεται ενθουσιώδης, φλύαρη, λυρική, όπως δεν την έχουν δει ποτέ. Ο Λορέντσο δεν πιστεύει στα μάτια του. Ο πιο έκπληκτος απ' όλους, όμως, είναι ο Σεζάριο. Άφωνος, ξετρελαμένος, αναρωτιέται αν αυτή τη σκηνή τη ζει πραγματικά. Περιμένει τον καγχασμό ή το σαρκαστικό σχόλιο που θα του επιβεβαιώσει ότι τον κοροϊδεύουν. Τώρα τα επιφωνήματα προέρχονται απ' τους πλούσιους, γιατί ο θαυμασμός της Ουάντας αποδεικνύεται κολλητικός. «Η αλήθεια είναι ότι πρωτοτυπούν...» «Μοιάζουν αδέξια, ενώ είναι μελετημένα ως την τελευταία πινελιά.» «Ο "Ντουανιέ" Ρουσό ή ο Βαν Γκογκ ή ο Ροντέν» αποφαίνεται η Ουάντα, «την ίδια εντύπωση θα πρέπει να έδιναν στους συγχρόνους τους. Ελάτε τώρα — ας μη σπαταλάμε το χρόνο του κυρίου. Πόσο;» «Συγγνώμη;» «Γι' αυτόν τον πίνακα λέω. Ονειρεύομαι να τον βάλω στο διαμέρισμά μου στη Νέα Υόρκη, απέναντι από το κρεβάτι μου για να είμαι ακριβής. Πόσο;» «Τι να σας πω... Εκατό;» Με το που ξεστομίζει αυτό το νούμερο, ο Σεζάριο το μετανιώνει αμέσως: ζητάει πολλά, η ελπίδα του θα καταρρεύσει... Εκατό δολάρια για την Ουάντα είναι το πουρμπουάρ που θα δώσει αύριο στον θυρωρό του ξενοδοχείου. Γι' αυτόν, το ποσό με το οποίο θα ξεπληρώσει τον χρωματέμπορο. «Εκατό χιλιάδες δολάρια;» λέει η Ουάντα. «Λογικό μου φαίνεται. Τον αγοράζω.» Τ' αφτιά του Σεζάριο βουίζουν: στα πρόθυρα της αποπληξίας, αναρωτιέται αν άκουσε καλά. «Την ίδια τιμή θα μου κάνετε και γι' αυτόν; Νομίζω ότι θ' αξιοποιούσε μια χαρά τον μεγάλο άσπρο τοίχο μου στη Μαρμπέγια... Αχ, σας παρακαλώ!» Εκείνος συγκατανεύει μηχανικά με το κεφάλι. Ο ματαιόδοξος Γκουίντο Φαρινέλι, γνωρίζοντας ότι η Ουάντα φημίζεται για την ικανότητά της να κλείνει καλές δουλειές, και μη θέλοντας να μείνει πίσω στις σπατάλες, διαλέγει έναν άλλο πίνακα. Κι εκεί που πάει να συζητήσει την τιμή, η Ουάντα τον σταματά. «Αγαπητέ μου Γκουίντο, σας παρακαλώ! Τσιγκουνευόμαστε μπροστά σ' ένα τέτοιο ταλέντο; Είναι τόσο εύκολο και τόσο χυδαίο να 'χεις χρήματα, ενώ να 'χεις ταλέντο... ένα τέτοιο ταλέντο...» Στρέφεται στον Σεζάριο. «... είναι πεπρωμένο! Είναι χρέος! Είναι αποστολή. Αυτό δικαιώνει όλα τα βάσανα μιας ζωής!» Δίνοντας το σύνθημα της αναχώρησης, ακουμπάει τις επιταγές, τονίζει ότι ο σοφέρ της θα περάσει το βράδυ να πάρει τους πίνακες, κι αφήνει τον Σεζάριο με το στόμα ανοιχτό και λίγο άσπρο σάλιο στην άκρη των χειλιών. Η σκηνή που ονειρευόταν σ' όλη του τη ζωή, έγινε πραγματικότητα, κι αυτός δε βρίσκει τίποτα να πει — μόλις που κρατιέται να μη λιποθυμήσει. Του 'ρχεται να βάλει τα κλάματα, να συγκρατήσει αυτή τη γυναίκα, να της πει πόσο σκληρό είναι να περνάς ογδόντα χρόνια χωρίς την ελάχιστη προσοχή ή αναγνώριση, να της εξομολογηθεί τις ώρες που έκλαιγε μονάχος του, τις νύχτες, με τη σκέψη ότι μπορεί και να μην ήταν παρά ένας ανθρωπάκος αξιολύπητος. Χάρη σ' αυτήν, ξεπλύθηκε από τη μιζέρια, απ' τις αμφιβολίες του. χάρη σ' αυτήν, μπορεί επιτέλους να πιστέψει πως το θάρρος του δεν πήγε στράφι, πως το πείσμα του νίκησε. Εκείνη του δίνει το χέρι. «Τα συγχαρητήριά μου, κύριε. Είμαι πολύ περήφανη που σας γνώρισα.»